

tropologiens vigtigste værk. Det er i hvert fald den eneste bog som har fået sit eget opslag i „glossary“, og det må ydermere være dens undertitel som bærer ansvaret for forekomsten af en artikel om „poetics“, selvom forfatteren, Ruth Finnegan, slår fast at ordet egentlig refererer til studiet af mønstre i skriftlige og mundtlige tekster.

Blandt de mere uortodokse opslag som lokker til nærlæsning er „scandals, anthropological“. Den som venter sig saftige afsløringer af uetisk forskningspraksis bliver imidlertid skuffet. Sammenlignet med flere af vore nabodiscipliner (for ikke at tale om medicin og naturvidenskab) har antropologien været næsten helt forskånet for forfalskninger af forskningsresultater i den hensigt at vinde personlig ære og berømmelse. Derek Freemans indvendinger mod Margaret Meads arbejde på Samoa er det fald som er mest udførligt refereret, men også kontroversen om tasaday-folket på Philippinerne (det nærmeste vi i vort fag kommer på et Piltown-case) nævnes, ligesom den omstændighed at ik-folket i Uganda ikke levede op til Colin Turnbolls forventninger og at hans bog derfor ikke levede op til nogle af hans kollegers forventninger. Disse debatter er vel næppe overvældende skandaløse, men der er trøst at hente i krydshenvisningen efter artiklen „scandals, anthropological“: „See also: colonialism“!

Udvalget af biografiske opslag i hoveddelen er som sagt begrænset til fem: Boas, Lévi-Strauss, Malinowski, Morgan, og Radcliffe-Brown, og det er klart at jo færre man vælger, desto mer udsætter man sig for kritik: Hvorfor Morgan og ikke Durkheim, hvorfor Radcliffe-Brown og ikke Evans-Pritchard? for eksempel. Imidlertid rådes der bod på dette i det biografiske appendiks hvor man har et bredt og varieret udvalg af personer. Her findes også enkelte skandinaviske stjerner; Danmark fører med tre (Birket-Smith, Prins Peter og Knud Rasmussen), derefter kommer Norge med to (Fredrik Barth og Thor Heyerdahl), og Sverige med én (Bengt Sundkler, teolog og missionær i Afrika). At lade Jean-François Lyotard få et eget opslag her (foruden at han naturligvis nævnes i artiklen om postmodernisme) er dog en af de få dispositioner som jeg synes redaktørerne har grund til at fortryde.

At udarbejde og udgive en antropologisk encyklopædi er altid et vovestykke. At have skabt en, som en anmelder har så få indvendinger

mod, er en bedrift. Værket indeholder mængder af koncis information og giver et fint billede af bredden, dynamikken og relevansen af det fag som engagerer os alle.

Jan Ovesen
*Kulturantropologiska institutionen
Uppsala Universitet*

GERD BAUMANN: *Contesting Culture. Discourses of Identity in Multi-ethnic London.* Cambridge: Cambridge University Press 1996. 215 sider, tabeller, indeks. ISBN 0-521-55554-X. Pris: 230 kr. (pb).

Hvem sagde at lokalsamfundsstudier var en død genre? Gerd Baumanns seneste monografi beviser at lokalsamfundsstudiet ikke alene er levedygtigt i nutidens etnografi, men at det også kan kaste vigtigt lys over dunkle og ideologitunge felter som multikulturalisme, integrationsproblemer, andengenerationsindvandrere, blandingskultur osv. Hvis nogen ønsker at bidrage til den danske debat om disse politiske spørgsmål, er en nærlæsning af Baumanns *Contesting Culture* et godt sted at starte. Ikke fordi alle punkterne på Baumanns liste over feltarbejdsspørgsmål i London kan overføres direkte til København eller Odense. Men feltmetoderne og det forskelligartede kilde-materiale i denne bog og ikke mindst Baumanns overbevisende og personlige fremstillingsform gør *Contesting Culture* til en model for nærstudier af livet i multi-etniske by- og forstadssamfund i de skandinaviske lande.

Min påstand kræver en forklaring. „Identitetsdiskurser“, monografiens undertitel, er nøglen der åbnede Southalls kultur og samfund for Baumann. Der er, skriver han, to typer diskurser, en „dominerende“ og en „demotisk“ eller folkelig, hvorigenennem de forskellige etniske lokalgrupper udtrykker deres identitet i forskellige sammenhænge. Den dominerende diskurs sammenkæder kultur og samfund på en ret håndfast måde. Den demotiske diskurs er populær, improviseret og taler undertiden op imod den dominerende diskurs. Forholdet mellem de to diskursformer giver ifølge Baumann den „udfordrende kultur“ en dynamisk kraft: „Om end kultur fortsat kan ses som noget en etnisk gruppe eller et trossamfund *har*, kan den også forstås som en dynamisk proces baseret på individers handlinger,

på omflytninger af grænser mellem samfund og på muligheden for at omdefinere, hvad *samfund* overhovedet betyder i forskellige kontekster. Folk i Southall deltager således ikke blot i den dominerende diskurs om etniske minoriteter, men også i en alternativ, ikke-dominerende eller demotisk diskurs om kultur som en kontinuerlig proces og samfund som en bevidst skabelse. På den måde råder de over og benytter sig af en dobbelt diskursiv kompetence. Afhængigt af deres vurdering af kontekster og målsætninger vil de bekræfte den dominerende diskurs eller gribe til den demotiske, og ved at sætte dem op imod hinanden bringes betydningen af *kultur* og *samfund* til afprøvning. Nogle af de vigtigste afprøvninger handler netop om at bekræfte eller omdefinere betydningen af *samfund*"(s.34-5).

I en tæt pakket sekvens anslår Baumann tidligt i bogen hovedtemaet i sit studie af det multietniske miljø og dets institutioner. Man bemærker de typografiske midler han har valgt til fremhævelse af nogle pointer: termerne *kultur* og *samfund* sættes konsekvent i kursiv. Baumann gør det for at indikere at de to termer er nogle folk i Southall selv bruger. Han afholder sig fra at sætte dem i gåseøjne og undgår på den måde at skabe den kroniske ironiske distance, som mange etnografiske dekonstruktioner ellers lider af. Hvis folk i Southall selv bruger ordene i deres dominerende og demotiske diskurser, med hvilken ret kan antropologen så ironisere over deres betydninger? Kun hvor Southalls indbyggere selv er ironiske omkring samfundet, sætter Baumann ordet i både kursiv og mellem anførelsestegn. Baumanns respekt for Southall-folkenes dobbelte diskursive kompetence giver hans monografi en sjælden og velkommen kvalitet. Hvem af os er måske ikke trætte af alle de gåseøjne, vi ser og selv bruger i vore artikler om identitet, etnicitet, kultur og samfund? Baumann viser, hvordan man som en anden Houdini kan undslippe gåseøjnenes lænker.

Baumann har en solid empirisk indsigt i sit komplekse felt baseret på deltagerobservation, interviews og spørgeskemaundersøgelser blandt unge i skolernes klasseværelser. Feltarbejdet, som monografien bygger på, strakte sig over tre år, 1988-91. Baumann boede i et kvarter i Southall, en multietnisk by i udkan-ten af London med omkring 60.000 indbyggere med sydasiatisk, afrocaribisk, irsk, engelsk og anden etnisk eller national baggrund. En række antropologistuderende fra Bernal Uni-

versity udførte samtidig feltstudier i Southall i forbindelse med deres eksamensopgaver. Baumann henviser til deres bachelor essays med anerkendelse og respekt og citerer afsnit fra deres interviews og fra samtaler. Monografien er Baumanns egen, men forskningen bag den, kan man sige, er ikke helt et emmandsværk. Han har haft god opbakning fra de studerende, men den største opbakning kom fra hans informanter. Bogen indledes med en anekdote som forklarer hvordan Baumanns huleagtige dagligstue blev mødested for Southalls unge. „Hvad laver du egentlig her? Altså, hvad er det for noget med forskning du laver for universitetet?“ ville en af hans informantvenner vide. Baumann meddelte ham projektets nydelige titel: „Holdninger på tværs af samfundet i ungdomskulturen blandt ligestillede unge i en multietnisk forstad til London“. Derpå citerer Baumann tilhørernes kollektive dom: „Det hele afhænger af hvilket samfund du taler om“. Der er ironi i Baumanns beretning om Southall, men det er for det meste selvironi. Den har ikke de dekonstruktive gåseøjnes nedladende tone. Han morer informanterne lige så meget som de morer ham. Den gensidige morskab giver feltarbejdet dets kostbare og mindeværdige stunder. Baumanns motto blev: „Det vigtigste ved det første interview er det næste interview“.

I hvilken forstand kan man se Southall som et samfund? Kapitel 3 har som titel et spørgsmål: „En fælles kultur i Southall?“, og Baumanns svar er bekræftende. I den forstand at de fleste i Southall helst vil rykke op (ad den sociale rangstige) og ud af Southall, ja, så har de en fælles kultur, men dens fokus er ikke etniske forskelle; interessen har flyttet sig til de økonomiske fællestræk de alle deler. I Baumanns studie overskygger social klasse dog ikke fuldstændig etnisk identitet. Hvert samfund har ikke blot en kultur, men også en social historie, oftest en migrationshistorie. Baumann gennemgår hver af disse historier for at etablere en kontekst for den dominerende samfunds- og kulturdiskurs. Han taler for det meste om den dominerende diskurs som en reifikation af kultur og samfund, men disse tilsyneladende faste substanser opløses i andre former hvoraf en af de vigtigste er musik. Baumanns fortolkning af de unges musik går imidlertid imod det vanlige syn på „blandingskultur“ – som det kendes i kulturstudier. I stedet for at høre „forskellige kulturer“ der bliver „beskåret og blandet“ har Baumann øre for en

fornægtelse af den dominerende kultur-og-samfundsdiskurs. Hvis afrocariberne søgte en autentisk kultur i deres dominerende diskurs, så betød fornægtelsen af den dominerende diskurs skabelsen af musik med „Tågede Rødder“ (Foggy Roots), navnet på et lokalt afrocaribisk band i Southall. Det handler ikke om at blande (hele) kulturer, men om at opfinde nye lokale.

Gerd Baumanns hele bestræbelse er vendt mod essentialismen, men han er samtidig klar over at anti-essentialisme også kan drives for vidt. Bogens argument om den dobbelte diskurs er en realisering af det længe eftersøgte „processuelle“, og uden det stillads som den dominerende diskurs udgør kunne Baumann aldrig have lagt en eneste sten til sit lokalsamfundsstudie i Southall. Hans omhyggelige opmærksomhed på unge menneskers gøren og laden gør dem i særlig grad „demotiske“. Alligevel advarer Baumann imod en synsmåde hvor en reificeret „andengeneration“ stilles op mod den ældre generation af indvandrere. Baumann har måske haft særligt vide muligheder for at studere de unge i Southall, om ikke andet så fordi han og skolelæreren har kunnet pålægge eleverne i skolen essay-spørgsmål, hvis besvarelser bagefter har udgjort ekstensive eller kvantitative vidnesbyrd angående temaer han først var stødt på i samtaler, anekdoter og interviews. Mest overbevisende er dog monografiens velafvejede argument som også giver den en særlig tekstur. Baumann kan lide sine informanter, Southalls indbyggere, der „ligesom alle mulige andre folk“ nægter at ligge under for den dominerende diskurs uden af den grund at være postmoderne tilhængere af en kult som dyrker „blanding“ og „grænseflader“ for disses egen skyld (s.204). Bogen rehabiliterer og løfter lokalsamfundsstudiet til et varieret, åbent og alligevel solidt stykke antropologisk forsknings- og skrivearbejde.

Jonathan Schwartz
Institut for Antropologi
Københavns Universitet
(oversat af Hanne Veber)

EVELYN BLACKWOOD & SASKIA E. WIERINGA (eds.): Female Desires. Same-sex Relations and Transgender Practices Across Cultures. Columbia University Press 1999. 348 sider. ISBN 0-231-11261-0. Pris: £14.95 (pb).

„Det må være en joke“, sagde min antropolog-kollega, da jeg læste op fra conferenceprogrammet til „Beyond Boundaries: Sexualities Across Cultures“, som vi var til i Amsterdam i 1997. Ifølge programmet var der nemlig en forsker, der skulle fortælle om sit feltarbejde i Japan, hvor han for at belyse seksuelle relationer mellem mænd havde haft sex med 30 mænd på 3 måneder! Konferencen, som var den første af sin art, havde mange antropologiske oplægsholdere, heriblandt Saskia E. Wieringa, som er den ene af redaktørerne af *Female Desires*. Bogen tager et underbelyst og usynliggjort emne op, nemlig kvinder, der har seksuelle relationer med kvinder, og kvinder, der overskrider normative kvinderoller i den ikke-vestlige verden. Bogen tager dermed fat på flere tabubelagte temaer, nemlig seksualitet, kvinders homoerotiske relationer, og så tilmed hos „de andre“, samt kønshierarkier og magt i forhold til kønspositioner. Via disse overordnede felter får man et levende indblik ikke blot i køn og seksualitet, men også de (kolonial)historiske, nationale, etniske, socio-kulturelle og økonomiske kontekster, som aktørerne befinder sig i. Skønt køn og kultur altid har været et uadskilleligt par, har antropologer gennem tiderne haft vanskeligt ved at se på netop køn og seksualitet som historiske og sociokulturelle fænomener. Og kvinder er generelt blevet henvist til naturhistorien snarere end til kulturhistorien, idet de er blevet opfattet som determineret af deres biologi.

Den konstruktionistiske tilgang har dog domineret den feministiske såvel som den nyere seksualitets- og *gay*-forskning. Der findes endvidere en del litteratur, der behandler mænds seksuelle erfaringer med mænd både i vesten og i resten af verden, mens der er få studier af ikke-vestlige kvinders forhold til kvinder, deres erfaringer og livsstile. Det forsøger nærværende bog at råde bod på ved at præsentere en række empiriske studier fra Indien (Gita Thadani), indianske kulturer i USA (Sabine Lang), Surinam (Gloria Wekker), Indonesien (Alison J. Murray), Lesotho (Kendall), Vestsumatra (Evelyn Blackwood), Indonesien og Peru (sammenlignende studium) (Saskia E.